



Aigua sagrada

A TRAVÉS DE LES FONTS,
DESCOBRIM RAONS
ENCISADORS A LES
CONTRADES DEL NORD

Aquest pont medieval sobre la riera de l'Erola es troba al camí que va cap al mas la Sala, on el 1594 nasqué el bandoler Serrallonga.



El Montseny septentrional és una zona rica en fonts, torrents i gorgs, on l'aigua ha dibuixat uns paisatges bellament espectaculars. Les seves aigües han donat peu a tota mena de llegendes i van atraure els primers estiuejants ja al segle XIX. I la font representa posar l'aigua a l'abast de tothom: és la democratització d'un recurs imprescindible per a la vida.

Text **Òscar Farrerons Vidal**

Al Montseny hi ha fonts a gran altitud i a tocar de les lleres; n'hi ha de boscanes i d'urbanes. Hi ha fonts agradoses, humitoses, generoses, romàntiques. Algunes estan perdudes, d'altres mig amagades. La majoria són fonts històriques, moltes centenàries, inclús alguna remunta la seva història amb els primers assentaments humans. N'hi ha de portentoses i presumides, i per contra, d'altres són ben senzilles i vergonyoses. N'hi ha de captivadores, de juganeres i de misterioses. Aquí fem un tomb pels racons de la zona nord del Montseny, des del Brull i Seva fins a Viladrau i Arbúcies, on l'aigua és protagonista.

En la cultura antiga les fonts i els gorgs eren llocs sagrats i espais de salut. Aquesta

bondat de les aigües era conseqüència de mites lligats als seus orígens. Les surgències naturals i les deus d'aigua abundosa com la font de les Paitides de Viladrau es convertiren en santuaris de nimfes en el món antic.

A prop de les masies i les esglésies

El recurs de l'aigua ha condicionat des de temps immemorials la ubicació del poblament. Podem trobar una font a prop de cada masia, com la font de Vilarmau o la font de Molins. Al Montseny septentrional la majoria d'esglésies tenen a prop un doll d'aigua, com la font de Sant Miquel dels Sants al santuari de Sant Segimon, i la font de la Teula remuntant el torrent de l'ermita de la Mare de Déu de l'Erola. A tocar de la primitiva esglesiola

La font Bona, on neix la Tordera, està envoltada per una bonica fageda. A la pàgina anterior, el salt de la Dona d'Aigua, a Arbúcies, i l'església de Sant Martí del Brull, sota les llums màgiques del capvespre.



El terme d'Arbúcies té per eix la vall de la riera d'Arbúcies, de boscos frondosos. És molt ric en aigües, i hi abunden les fonts com la del Poll, a l'entrada del poble, la de Can Quadres, la del Molí de les Pipes, la de la Corbadora, la font del Ferro, la del Regàs...

↳ romànica de Sant Cristòfol de Cerdans, amb una vista espectacular a les Agudes, s'origina la modesta font de Cerdans.

Trobem fonts als camins que menen als pobles, com la font de les Delícies a l'entrada nord de Viladrau o la font de la Serra arribant a Seva des del Brull. L'ocupació i explotació humana de la muntanya per part de carboners, bosquetans, traginers i pastors suposava un element indestriable de la relació de l'home amb el medi. L'aigua s'utilitzava per moure els molins, com el de Rosquelles, el de Baix o el de la Barita. A Seva era important el Molí del Sors.

La majoria de fonts del Montseny són històriques; moltes són centenàries

Més enllà del patrimoni material, les fonts i la puresa de les seves aigües formen part de la nostra pròpia identitat cultural, en forma de mites. Per Sant Joan, les fades d'aigua surten esperitades de rieres i gorgs, i amb els seus cants sedueixen els bons homes de la muntanya. Les contalles ens expliquen el misteri de l'herba del ferro que sols es pot recollectar a la font del Ferro. Les llegendes de bruixes també s'imbriquen a l'aigua, com a la font de Marianegra d'Arbúcies.

El Montseny va seduir els primers excursionistes de la Renaixença, i els atractius del paisatge i l'aigua feren aparèixer ben aviat

hostals per allotjar aquests primers viatgers que cercaven la bondat de les aigües a les fonts d'Arbúcies o Viladrau. Molts d'aquests racons i petites deus d'aigua foren adequats a l'estil de la moda arquitectònica de l'època, com la font de Can Bosc d'Arbúcies, i cercant l'ideari noucentista, com la font de l'Oreneta.

Moltes de les fonts curatives foren promocionades pels mateixos metges que recomanaven la ingesta de les seves aigües, com els doctors Carulla i Ariet, que recomanaren d'hostatjar-se a Viladrau per gaudir dels aires saludables que pujaven al poble des de la riera Major, i de les sanitoses aigües de fonts com la d'en Miquel.

En la cultura antiga les fonts i els gorgs eren llocs sagrats i espais de salut

Arbúcies conserva encara l'aroma dels antics llocs d'estiuejants que arribaven de la gran ciutat per prendre les seves aigües i fruit de les belleses del Montseny. Cinquanta anys enrere als hotels arbucienecs no servien aigua embotellada, i els hostes portaven la seva gerra amb aigua de la font de Can Cassó o de la font del Rossinyol, on havien anat ben abillats per passejar.

Les fonts han estat espai de gaudi i trobada, perquè en les caloroses tardes d'estiu proporcionaven un recer a l'ombra i aigua fresca. Fins a la primera meitat del segle XX la gent celebrava fontades amb berenars, a tocar de la Sala a la font dels Avellaners, i a Seva a la



La Sala, l'Oreneta, Guerau de Lioſt i Serrallonga

Comencem a l'església de Sant Martí de Viladrau, origen del poble. Baixem pel carrer de la Rectoria i als Vernets prenem la ruta senyalitzada de la Sala. A l'altura de les ruïnes del Molí de Baix podem veure un esplèndid salt d'aigua. Continuem el camí senyalitzat fins a arribar a la Sala, casa natal del bandoler Serrallonga, bellament col·locada en un penyal entre dues rieres. Al nord podem visitar el pont medieval sobre la riera. Tornem per Can Gat i l'ermita de l'Erola. Després de creuar el torrent, acompanyats per castanyers centenaris, enfilem per Can Bosc, i la seva bonica font, fins a tornar al mas Molins. Ens desviem per Rosquelles i la font de l'Oreneta [a la foto], dues fites íntimament relacionades amb el poeta Guerau de Lioſt. ◀

-  DISTÀNCIA: 8 KM
-  DURADA: 2 H 30 MIN
-  DIFICULTAT: BAIXA
-  DESNIVELL: 330 M

Una bonica i senzilla excursió per fer amb la família



No us ho perdeu!

Gorgs, rieres, santuaris i més fonts: aquí teniu alguns dels indrets més emblemàtics del Montseny nord vinculats a l'aigua.



CASTELL DE MONTSORIU. La visita guiada a aquest magnífic castell gòtic permet conèixer la història d'aquesta fortalesa i la seva estructura militar i de palau. ☒ Ctra. de Fogueres, s/n. Arbúcies i Sant Feliu de Buixalleu ☎ 972 01 119 60 | 🌐 montsoriu.cat ☕ Visita amb guia: 7,50€; visita sense guia: 6€.

SANTUARI DE SANT SEGIMON. Explica la llegenda que el fill del rei de Borgonya va venir fins al Montseny per fer penitència en un lloc ben aïllat. El va trobar

a ponent del Matagalls, a 1.300 m d'altitud. Segimon va tornar al cap dels anys a la Borgonya, on fou coronat rei i santificat.

GORG NEGRE. Remuntant la riera de la Sala i el torrent de Rentadors, a Viladrau, arribem a aquest gorg d'aigües fosques perquè el lloc és tancat i la coberta vegetal és espessa. Tot i que hi ha llegendes que parlen de xucladors i que l'aigua va a parar a Mallorca per conductes subterranis, la veritat és que és un lloc de bellesa feréstega.

FONT BONA. Es considera el naixement de la Tordera. Té un pedró amb una poesia de Guerau de Lioſt que comença: "Déu te guard, vianant! Que t'imposi el Montseny / una mica d'amor i una mica de seny". Està situada a tocar del monestir de Sant Marçal, fundat l'any 1066.

AIGUA DE VILADRAU L'aigua de font Alegre fou declarada mineromedicinal el 1970, i des d'aleshores començà l'embassament

i l'explotació industrial d'aquesta aigua. La font és dedicada a Josep Serrat Villaret.

RIERA MAJOR. Les torrenteres del Montseny nord són afluents de la riera Major, que condueix les aigües fins a desguassar al Ter. Des de Viladrau, la riera Major va alimentant molins centenaris, que avui ja no treballen, però que ens permeten veure els seus espectaculars saltants d'aigua, acompanyats d'àlbers, pollanques, salzes, verns i gatells. ◀



La font coronada per un poeta

L'any 1936 la Generalitat de Catalunya va arranjar la font de l'Oreneta com a homenatge al poeta montsenyenc Guerau de Lioſt, autor de *La muntanya d'ametistes*, un dels llibres més emblemàtics del Montseny que s'han escrit mai. El disseny dels jardins de la font són de Joan Mirambell, i l'escultor Jordi Rebull gravà el baix relleu amb el díptic: "Filla del cel, jo sóc la font de l'Oreneta, em descobrí l'ocell i em coronà un poeta", original de Josep Carner. Encara avui els viladrauencs berenen a la font a l'ombra dels alts pollancre. ◀



font de Fogueres. Per commemorar cada any l'aplec del Matagalls, des del 1950 s'inaugura o es restaura una font a la muntanya, com la font del Faig o la de Riudeboix, al Brull.

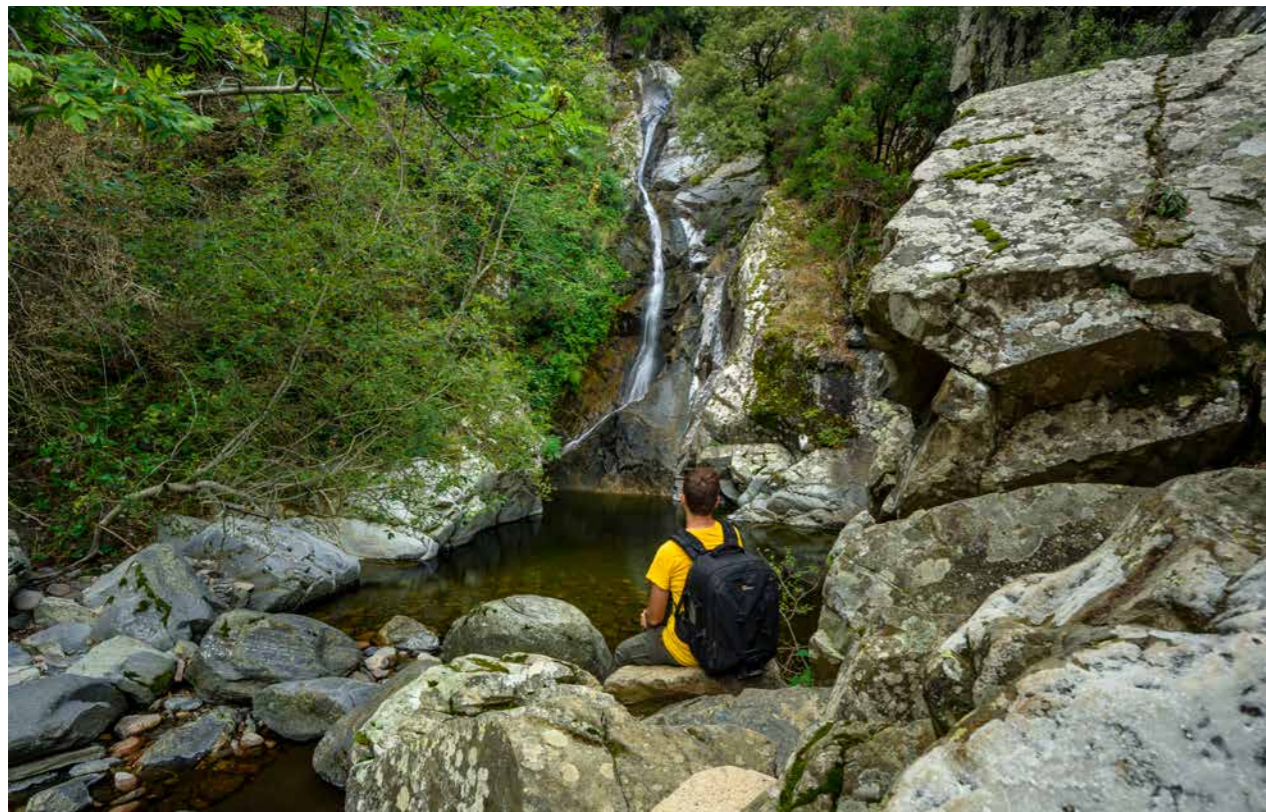
L'aprovisionament de les fonts i la seva comercialització són un bon exemple de com la humanitat al llarg del temps ha establert una relació de domini de l'aigua. La modernitat i la concentració humana a les ciutats van obrir un nou mercat per a la venda d'aigua mineral embotellada. Des de les darreries del segle XIX, al massís del Montseny apareix l'explotació de les fonts naturals amb les

Per Sant Joan, les fades d'aigua surten esperitades de rieres i gorgs

indústries embotelladores d'aigua. Avui, el 80% de la producció d'aigua embotellada de Catalunya procedeix del Montseny, on la majoria de les envasadores es concentren al nord, tant per la quantitat de brolladors que hi ha com per la qualitat de la seva aigua. Algunes de les fonts explotades per aquesta indústria són la font del Regàs i la font Alegre.

Cada poble té les seves fonts més estimades, aquelles que representen un espai patrimonial propi identitari. A Seva les més estimades són la font del Sors i la Clavella; al Brull, la font de coll Formic i la Barbotà. Altres fonts patri-

El Matagalls és un excel·lent mirador de les muntanyes del país: s'hi albiren, entre d'altres, els Pirineus, el Cadí, el Puigmal i el Canigó. Una de les ascensions al Matagalls es fa pel coll de Bordoriol [pàgina següent]. A la dreta, a dalt, l'interior de Sant Pere Desplà, a Arbúcies, i, a baix, el campanar de l'església de Sant Martí de Viladrau.



monials són de caire urbà que, malgrat haver perdut la deu d'aigua natural i estar connectades a la xarxa municipal, mantenen un interès històric, com les fonts de bomba d'Arbúcies, la de Can Mero o la del Bon Humor. A les places majors dels pobles montsenyencs no hi pot faltar mai una font: a Viladrau la font de la Plaça porta al pedró la distància en minuts de pagès que hi ha a les principals fonts del poble.

Baixes en minerals i lliures de nitrats

A l'estructura geològica del Montseny hi predominen materials silícis juntament amb granit, per això les aigües que hi circulen són poc mineralitzades. Aquest fet, juntament amb unes activitats humanes poc invasives, ha propiciat que les aigües mantinguin un estat ambiental bo. Els estudis químicominerals han demostrat que la seva aigua és de baixa mineralització, lleugerament bicarbonatada i càlcica, clarament determinada per la interacció de

factors climàtics, litològics i antropogènics. La recerca també ha demostrat que les fonts del Montseny nord estan lliures de contaminació per nitrats, la qual cosa cal celebrar donat el malaurat panorama que es produeix a altres comarques.

La societat actual necessita preservar les aigües naturals i les fonts com a element harmònic en un entorn de tranquil·litat. Les fonts són un element del patrimoni social, cultural i natural destacat al Montseny. És per aquest motiu que cal donar-les a conèixer i s'ha de defensar la qualitat de les seves aigües, per assegurar que les properes generacions en puguin gaudir. Cal preservar els costums i hàbits que es duen a terme a redós de les fonts. L'estudi de les tradicions, les llegendes i la història permetrà afavorir la preservació dels torrents, dels gorgs i d'aquestes deus d'aigua. Conservar les fonts, en la nostra societat de les presses i de l'aigua embotellada, és una feina heroica i necessària. ◀

De camí a l'ermita de Sant Segimon des del mas la Sala, tot remuntant el torrent de Rentadors, hi ha el gorg Negre de Viladrau.

Òscar Farrerons Vidal. Doctor arquitecte i professor de la UPC. És fundador i impulsor dels Amics de les Fonts de Viladrau i autor dels llibres *Romànic i Montseny*, *Racones del Montseny amb aigua* i *El Montseny. Rutes a peu i en cotxe*.

Els primers viatgers cercaven la bondat de les aigües a les fonts d'Arbúcies o Viladrau



EL VALLÈS ORIENTAL,
BENESTAR QUE
ES COMPARTEIX

